

SVOBODNA SLOVENIJA

LETO (AŠO) XLVI (40)

štev. (No.) 37

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES

24. septembra 1987

Materinščina - del doma

Dokazovati, da je prav, po slovenskih družinah — tudi v zdomstvu in izseljenstvu — govoriti slovensko, se zdi tako odveč, kot dokazovati, naj grlica gruli, petelin kikirika ali maček mijavka. To je pač samoposebi umevno.

In vendar po mnogih družinah ne ravna jo tako. Zakaj ne? Zato, ker je nasprotno ravnanje udobnejše, ker ne terja toliko napora. V tujini je pač vse okolje neslovensko, od šole in ulice prek časopisov do radia in televizije, in najlažje se je temu okolju prilagoditi tudi v govorjenju. Navadno začno s tujo govorico v družini otroci. Starši jih nekaj časa opominjajo, naj govori jo slovensko, počasi se pa stalnega opozarjanja naveličajo in prepustijo vso stvar naravnemu razvoju. Končno začno tudi sami z otroki, velikokrat v dokaj polomljeni govorici, govoriti po tuje.

Da to ni prav, je sleherniku precej jasno. Saj s tem usiha slovenska narodna dediščina, s tem pa narodovo življenje samo.

Nekateri dokazujejo, da je Slovenec tisti, ki se ima za Slovenca, pa čeprav ne zna slovensko. To je sicer

res, kot je res, da še ni Slovenec tisti, ki se slovensko nauči, a je takšno slovenstvo le čudno, če ne še kaj več.

Seveda niso stvari z govorico v družini tako preproste, kot bi se moralo zdeti na prvi pogled. Kako npr. naj govorijo v družini, kjer je eden od staršev Slovenec, drugi pa Neslovenec, ko imata oba starša pravico (in dolžnost), da govorijo otroci v njuni materinščini? Koliko je sploh še vredna slovenščina s karseda skromnim besednim zakladom, kakršno je možno ohranjati v tujini? Kakšen smisel ima porabljati toliko sil za ohranjanje slovenščine po naših družinah na tujem, ko je pa jasno, da bo v dveh, treh rodovih čisto gotovo poniknila v tujem jeziku?

Kljub vsem ugovorom ostaja dejstvo, da je sleherna materinščina vrednota, vsako vrednoto pa je treba ohranjati do mej možnega. Nemogućega ni kajpada dolžan nihče delati. Največkrat je v tem vprašanju „greh“ najbrž v tem, da nam postane možno prehitro nemožno.

Niša luč, sept. 1987

SHOD POD TRIGLAVOM

Letos je slovenska Cerkev priredila 12. avgusta mogočen verski shod in sicer na najbolj simboličnem prostoru Slovenije, na Triglavu.

Ob priliki 140-letnice smrti velikega gornika, duhovnika Staniča, za 100-letnico, kar se je župnik Aljaž prvič povzpela na vrh Triglava, ob 90-letnici, kar je bila na Kredarici postavljena kapela lurske Matere Božje, in ob 60-letnici Aljaževe smrti, je na pobudo dovškega župnika Franca Urbanja in ob pomoči Planinskega društva Mojstrana-Dovje in Ljubljana-matica slovenski metropolit dr. Alojzij Šuštar imel na Kredarici slovesno mašo. Ob njem je

somaševalo 44 duhovnikov, okoli pa se je zbralo nad 550 vernih turistov, med njimi Janez Brojan iz Mojstrane, ki je 81-leten bil že 521 krat na vrhu Triglava.

Pri maši na mestu, kjer je pred 40 leti (tudi žalostna obletnica), nevesekdo vrgel kapelico v zrak, se je razvil veličasten verski shod. Pri pridigi je nadškof dejal, da hotenje po novi kapeli na istem kraju še ni zamrlo.

Vsi planinci, tudi nadškof Šuštar, so se povzpeli na temo očaka Triglava, ki je lahko s ponosom zrl na svoje verne otroke z nadpastirjem vred, ki so ga obiskali.

PREŠTEVANJE SOVRAŽNIKOV

Idejni plenum v Ljubljani

Predsednik predsedstva CK Zveze komunistov Slovenije tov. Milan Kučan ugotavlja ob koncu idejnega plenuma slovenskih komunistov meseca junija v Ljubljani, da imajo komunisti, citiram:

„...številne sovražnike različnih vrst...“

On sam jih noče prešteti, tako pravi, ker je to neproduktivno delo.

Profesor France Bučar si razlaga na svoj način, zakaj komunisti stalno omenjajo neke sovražnike, kot jih tudi tov. Kučan vidi. Po Bučarjevi tezi (glej Celovski Zvon, julij 1987) je komunističnim partijam takorekoč vcepljena potreba po večnem sovražniku, ki je vselej pri roki, ko se iščejo vzroki za kakšne neuspehe ali celo poraze. Spominjamo se, kako je Stalin odkril sovražnike v generalnem štabu rdeče armade, pobil je zato na tisoče oficirjev...

Ampak, k stvari na Kranjsko. Na Slovenskem so na delu, kot pravi tov. Kučan, številni sovražniki različnih vrst. (Glej „Danas“ 14. 7. 1987) Kako številni so in kakšnih vrst, ni povedal. Zato lahko samo domnevamo, da jih je precej, morda stotisoč ali več? Več sort da so. Ugibam: trdorokci, ki bi neusmiljeno udarili vsepovsod; narodno zavedni patrioti, ki si žele suvereno Slovenijo; inteligenca, ki išče alternativne k socializmu; mladina, ki zahteva resnico in pravico; (kot nekdanji hlapci Jernej) in malomeščanski ljudje, ki si žele reprezentativno demokracijo in pluralistično demokracijo.

Ker tov. Kučan ne imenuje svojih sovražnikov, nastajajo najrazličnejša

ugibanja. Čudi me, da tov. Kučan, kot zelo razgledan in drugače umen mož, ne čuti, v kakšno moralno stisko on spravlja ves narod in člane partije. S takim pavšalnim sumničanjem o številnih nasprotnikih, ki jih ni videti ali čuti, ustvarja on sam ostražje nezaupanja, znano klimo lova na čarovnice. Spominjajmo se na Mc Chartyja v ZDA. To pa ni duhovna podlaga za uspešno sožitje nekega naroda. To razžira substanco slehernega naroda in povzroča hude krize. Slovenska partije se očitno ne zaveda kaj počne, morda nehoté.

Prav bi bilo, če bi partija odprto in jasno imenovala vse sovražnike! Če tega ne stori, ima nekaj skritega za bregom in to niso majhne stvari. Potem tudi ni čuda, če se bodo krize še poglobile.

In še nekaj, tov. Kučan! Ob koncu tudi tega plenuma ste tudi vi ugotovili, da nekaj „mora-mo“. Vedno ugotovljate komunisti, da je treba podvzeti neke mere, malokdaj pa čujemo nekaj zares konkretnega. Recimo, hiša gori, gasilci pa bi stali ob goreči hiši in ugotavljali, da je treba iskati neko snov, ki ga si ogenj... medtem pa hiša pogori. Slično ravna te Vi komunisti: družba propada, Vi pa kot odgovorna oblast govorite in govorite, da je treba rokave zaviti, iskati orodje in nove teorije, storite pa bore malo; bolje: nič. Ali ni tako?

Sodim, marksizem ne vé kam zdaj, ko so se njegove znanstvene napovedi izjalovile. Morda zato vidijo sovražnike, ki si so jih sami producirali: delavce, mladino, izobražence, vernike, kmete, lastne člane? Karel Cepl, Zahodna Nemčija

22. študijski dnevi „DRAGA '87“

Parlament treh Slovenij

Zadrega „Drage '87“

Še vedno zbiramo vtise vsega tistega bogastva besed, ki so bile izrečene na letošnji „Dragi“. Saj res; Draga — že kar magična beseda! Ker sploh ni Draga, pa vseeno je Draga in nam je draga — ljuba. Vsaj nekaterim. Drugim je spet manj draga, ker se na njej obravnavajo teme, ki jim niso drage in na katere bi zdaj radi kar pozabili.

Nekdaj je „Draga“ bila v Dragi, idilični vasi ob Glinščici in potem, čez precej let, tudi ko se je preselila na Opčine, je še zmeraj ostala „Draga“, zlasti pa nam je še zmeraj draga.

Naj bo že zadosti „štrikanja“ s tem imenom, še zlasti, ker je bila omenjena v zadregi z letošnjo „Drago“. Še preden predstavimo avtorje letošnjih predavanj na „Dragi“ in na kratko preletimo vsebino vsega izrečenega v dveh sončnih in enem vetrovno-oblačno-deževnem dnevu, povejmo, da se dozdevna zadrega „Drage“ kaže na dva načina. Potem, ko je drugi dan študijskih dnevov, predavatelj, mlad slovenski učenjak iz Argentine, govoril o najbolj trpečem slovenskem eksilu, o Slovencih, ki so pred komunističnimi „navadami“ pribežali v Argentino, je naslednji dan slovenski dnevnik iz Trsta, oziroma njegov poročevalec iz „Drage“, pisal o tem, kako je predavatelj spravil „Drago“ v zadrego s tem, ko je povedal, pred kom in zaradi česa so Slovenci po zmagi re-

volucije v osrednji Sloveniji, odšli v pregnanstvo v novo domovino. Omenjeni dnevnik je pisal, da je predavatelj izražal „ljubezen do slovenstva, ki gori pod zastavo protikomunizma“ in „nekega daljnega domobranstva“. Še en citat: „...odločno zagovarjal domobranski prav in očital komunistom najhujše zločine zoper slovenstvo in Slovence. Slovenijo je opisal kot deželo v klesčah komunizma, ki poraja duhovno in tudi drugače slepe ljudi.“ V diskusiji, ki je sledila predavanju, naj bi poslušalci predavanja izražali zaradi takega predavateljevega stališča, zadrego, ker da je bilo očitno, da predavatelj „ne pozna slovenskih razmer“.

V zvezi z omenjeno tematiko, je bilo v „Dragi“ sicer res čutiti zadrego, pa seveda ne iz razlogov, ki jih je navedel zgoraj omenjeni časopis, pač pa zato, ker je „Draga“, kot najsvobodnejše zbirališče in najsvobodnejša „prižnica“ osrednje, zamejske in izseljenke Slovenije, šele letos našla predavatelja, ki je o usodi domobranstva in ravnanju partizanskih zmagovalcev, spregovoril odkrito in odgovorno do slovenstva. Zadrega je bila zaradi tega, ker se celo v osrednji Sloveniji, ki, priznamo, da jo avtor res čisto najbolje ne pozna, o tragediji domobranstva in pokolu 12 tisoč domobrancev po vojni, že leta in leta precej svobodno govori in piše. Letos je to zadrego odpravila tudi „Draga“.

Obljubljena podpora iz Amerike — Kdo je najmanj svoboden — Zakaj mora Kristus pred pekel — Slovenski snopič — Parlament treh Slovenij

Telegrafsko bi vsebino letošnjih predavanj v „Dragi“ lahko strnili v zgoraj navedenih besedah, ki jih zdaj nameravamo na kratko pojasniti in komentirati. Najprej pa bi kazalo predstaviti avtorje in naslove letošnjih nastopov v „Dragi“.

V petek, 4. septembra se je v sončnem popoldnevno posedlo v parku Finžgarjevega doma na Opčinah skoraj dvesto ljudi s Tržaškega in Gorškega, iz osrednje Slovenije, s Koroškega, mnogi pa tudi iz Nemčije, Švice, Kanade, ZDA, Argentine in nepogrešljivi dr. Jurij Koce iz Avstralije, nekdanji poslanec kraljevine Jugoslavije, ki je že krepko zastavil deveto desetletje svojega življenja. Po protokolarnih besedah predsednika Društva slovenskih izobražencev iz Trsta, Sergija Pahorja, ki je predstavil vse predavatelje letošnje „Drage“, je prevzel besedo dr. Rudolph M. Susel, čigar originalni priimek Sušelj, izhaja s Košanske doline na Primorskem in se je z njim podpisoval njegov ded, predno je odšel v Ameriko. Dr. Susel je dal svojemu predavanju naslov „GOD BLESS SLOVENIA“. Avtorja ni treba posebej predstavljati, saj je zlasti v ZDA zelo znan, ker je urednik Ameriške domovine.

Iz zgoščenega, pragmatično podanega predavanja v ameriškem stilu, kot je rekel Sergij Pahor, bi bilo potrebno omeniti dve pglavitni misli, ki sta izstopali. Sem tretja generacija priseljencev v ZDA“, je dejal Susel „in jaz sem Američan (!), ne čutim se Slovenca, čutim se Američana, toda zavedam se svojega slovenskega porekla.“ Predavatelj je to, da se zaveda svojega porekla, dokazal z izbornim znanjem slovenščine, ki je zaškrpalo samo pri naglaševanju posameznih besed. Povedal je, da se tako kot on počuti večina potomcev slovenskih priseljencev. Potem je navedel podatke, da se je v ZDA, leta 1980 izreklo za Slo-

vence 126.463 ameriških državljanov, ki so včlanjeni v brezštevilnih družtvih.

Drug pomemben poudarek njegovega predavanja pa je bil v tem, da Slovenija v Jugoslaviji lahko računa tudi na tiste potomce slovenskih izseljencev, ki se tako kot on že čutijo Američani. Dr. Susel je omenil možnost bližnjih „velikih dogodkov“ v osrednji Sloveniji in zatrdil, da bodo v tem primeru vsi, ki v sebi čutijo slovensko poreklo, pri ameriški vladi storili vse, da bodo ZDA, kot velesila, ukrepale tako, kot bo za slovenski narod najbolj prav.

Po predavanju je sledila debata, v kateri je zlasti blestel znan slovenski oporečnik, nekdanji politični zapornik, Viktor Blažič. Bistven poudarek njegovega izvajanja je bil v naglasitvi dejstva, kako zahodne države z ZDA na čelu zagovarjajo jugoslovanski centralizem in s tem škodujejo Slovincem, ker ne poznajo Balkana. V tej zvezi se je priporočil predavatelju, naj Slovenci v ZDA in povsod po svetu prepričajo zahodne vlade, da je krepitev centralizacije v Jugoslaviji dejansko razbijanje Jugoslavije, ki ga pa (zahodne države seveda) ne marajo, ker jim je všeč taka Jugoslavija (ozemelsko) kot je in nočejo novih kriznih žarišč.

V soboto, 5. septembra je nastopil v „Dragi“ predavatelj o katerem je že bila beseda. S predavanjem „S PREŠERNOM POD JUŽNIM KRIŽEM“, se je predstavil predstavnik novega slovenske politične emigracije, docent na pravni fakulteti univerze v Buenos Airesu, dr. Andrej Fink. Blestel je kot govornik, kot poznavalec slovenskega jezika in slovenskega slovstva, saj se je močno opiral na Prešerna, Cankarja, Župančiča, pa na Spomenko Hribar in nekatere sodobne pisatelje iz osrednje Slovenije prav tako. „Zakaj v Argentini Prešeren?“, se je

vprašal dr. Fink. „V Prešernu se steka vse. klasika in pristrčna ljubezen, iskanje prostosti in čut za ostro kritiko in je zato pravi simbol trpečega slovenstva.“ Njegov stavek, „Najhuje je, če človek misli, da je svoboden, pa v resnici ni!“, je zaobjel vso njegovo čustveno izpoved o zasuznjeni domovini, o trpečem slovenstvu pod Južnim križem. Kajti, kot je dr. Fink poudaril, tudi v Argentini in vsepovsod v emigraciji imamo Slovenci svoj skupni križ.

Omenjene so že bile reakcije na to Finkovo predavanje v tržaškem dnevniku, ki izhaja v slovenščini in treba je takoj povedati, da je omenjeni dnevnik bolj papeški od papeža; bolj ortodokšno na liniji režima v osrednji Sloveniji, kakor tamkajšnji tisk. Pogojen je seveda s podporo, ki jo dobiva od „uradne Ljubljane“, pa si je vsemu navkljub znani zamejski časnikar in politik upal, v debati po Finkovem predavanju, sklicujoč se pri tem cinično celo na italijansko ustavo, izjaviti, da Slovenci v zamejstvu v ničemer niso pogojeni od režima v osrednji Sloveniji. In kot rečeno: ne le, da so „zvezanih rok“, marveč bolj papeški od papeža, kajti ljubljansko Delo je o Suslovem in Finkovem predavanju pisalo zelo korektno in skoraj nerazumljivo demokratično in strpno ter poudarilo, da je Fink sicer ponovno izrazil svoj protisocialistični naravnost, ni pa z njim polemiziralo, kaj šele, da bi v zvezi s tem omenjalo kakšno zadrego „Drage“. Edino netočnost Delovega članka je zaslediti v tem, da Finku blago očita protisocializem, kar pa predavatelj ni omenil niti z besedico, je pa odločno povedal, da je proti komunizmu, česar Delo ni napisalo. Skratka; uradni režimski dnevnik iz Ljubljane zavzema do Finka veliko večjo tolerantnost, kot domnevno iz Ljubljane nepogojeni tržaški dnevnik. Lepa nepogojenost zamejskih Slovencev!!!

Ali pa: Drugi časnikar istega dnevnika iz Trsta, ki se je celo oglašil k razpravi po Finkovem predavanju, je očital predavatelju, da bi končno že lahko pustil pri miru domobranci; češ, pozabimo že enkrat! Ljubljansko Delo pa se ob ta del predavanja ni spotaknilo.

(Nad. na 2. str.)

Vojska — orodje komunistične partije

V Jugoslaviji se vojska imenuje „Jugoslovanska ljudska armija“. Podobno so tudi v drugih socialističnih državah vojske vedno „ljudske vojske“. V komunističnem slovarju „ljudski“ pomeni vedno „partijski“, ker se partija vedno enači z ljudstvom. In glavna naloga „ljudske“ vojske ni, da se bori zoper zunanjega sovražnika, temveč, da se bori za ohranitev komunističnega režima.

Zato je nekaj logičnega izjava poveljnika jugoslovanske armade admiral Mamule, da bo vojska posegla, če bo potrebno braniti „socialistično samoupravljanje“ t. j. komunistični red v državi. Spomenka Hribar je v Novi reviji 57 opisala vlogo politkomisarjev in partije v partizanski vojski. Povedala je, da je partija tudi avantgarda vojske in da je bila partizanska vojska izrazito politična vojska v rokah partije.

Prav je, da si je človek tudi v tem na jasnem, kar je potrdila tudi Spomenka Hribar, da je bilo bistvo partizanske vojske in sedaj tudi „ljudske vojske“ varovanje in ohanitev komunističnega režima. Zato je strogo zabranjen vsak tuj vpliv v vojski. Zato ne smejo vojaki obiskovati cerkev, zato ne smejo prejemati nobene verskega tiska niti božičnih razglednic.

Novačan: Spomini 1942-45

V Ljubljani so bili 1. 1986 izdani medvojni spomini pisatelja Novačana pod naslovom Jeruzalem-Kairo. Nenavadni slovenski značaj, dr. Anton Novačan, literat in politik je iz Beograda pobegnil v Carigrad junija 1941. Ni se počutil varnega pred Nemci in je upal, da bo mogel kaj doprinesti slovenski stvari v inozemstvu.

Po kratkem postanku v Turčiji je srečno dospel v Jeruzalem, kjer je bila prva postaja jugoslovanskih politikov po umiku iz domovine po nemškem napadu. Na vse načine je poskušal, da bi ga vključili v kako politično delo. Ni imel prave sreče, njegov politični prestiž je bil šibak, njegov značaj pretežak. Brezobzirno je kritiziral vse povprek; nasprotniki so se maščevali, da so mu preskrbeli 8 mesečno bivanje v angleškem taborišču. Pretveza je bila: nenavadni pobeg iz domovine; sum, da je nemški špijon. To je bila velika krivica in nesmisel. Po izpustu se je napotil v Kairo. Ponovno je poskušal dobiti pomembno pozicijo v vladi, brez pravega uspeha, le penzijo kot bivšemu poslancu mu zboljšajo z nepomembnim mestom v finančnem ministrstvu.

Novačan piše in propagira razširitev Slovenije. Vključenje Gradca stvari bolj škoduje kot koristi. Podatki, ki jih je prinesel iz Beograda in ki jih kasneje dobiva, so ne-

Pozdravi iz „mesta ob zalivu“

Spoštovani!

Točno dva tedna minevata, odkar so naš mogočni motorji argentinskega jumba popeljali nazaj proti našim rodnim krajem. A mesec, ki smo ga preživeli sredi slovenske skupnosti v Argentini, nam je še vedno živo v spominu. Veseli smo, če nam je res uspelo, da smo Vam, kolikor je bilo v naši moči, približali našo tržaško Slovenijo. Prav tako pa je bilo tudi nam v veliko veselje, da smo spoznali življenjskost in zvestobo Vaše skupnosti. Iz srca se Vam zahvaljujem za čudovito gostoljubje, ki smo ga bili deležni med Vami. Domov smo prišli obogateni z novimi izkušnjami, novimi spoznanji in novim duhovnim bogastvom.

Za vse to iskrena hvala in prisrčen pozdrav iz „mesta v zalivu“!

Vaši

Marjan Pertot
Marian Kravos
Tomaž Simčič

Trst, 26. avgusta 1987

PARLAMENT TREH SLOVENIJ

(Nad s 1. str.)

In nazadnje: Vse to je v stilu „zadrega“ v „Dragi“: V Ljubljani je tednik Mladina že lani poleti objavil intervju z Zdenkom Zavadlavom, oficirjem OZNE, ki je spremljal transport domobrancev in s pogajalcem Hočevarjem, ki je povedal podrobnosti, kako je prišlo na Koroškem do prodaje domobrancev partizanom, da ne omejamemo že znanih intervencij slovenskih pisateljev, ki so problem vetrinjske tragedije načeli pred štirimi leti, s predavanjem Spomenke Hribar v Mariboru.

K debati po predavanju dr. Finka se je oglasil tudi znani pisatelj iz Ljubljane in predavatelj očitel, da se domobranci in drugi politični emigranti v letih po vojni niso menili za oporečniške pisatelje, ki so gnili po jugoslovanskih zaporih.

Kljub napadu zamejskega tiska, pa dr. Fink ni govoril prvenstveno o domobranstvu, marveč o svojem slovenstvu v Argentini. V nasprotju z dr. Suslom, ki je dejal: „Sem Američan, ne Slovenec, le svojega slovenskega porekla se zavedam“, pa je dr. Fink rekel: „Moje slovenstvo je bistven element moje osebnosti.“

Pa je bil tudi dr. Fink že rojen v emigraciji in do zdaj še nikoli ni bil v osrednji Sloveniji!

Tretji in zadnji dan „Drage“ se je prebudil z močnim dežjem, zato je zeleni park Finžgarjevega doma sameval in so bile vse prireditve v majhni dvoranci. Prireditve pravim

točni. Vlada v Londonu je imela direktno radijsko zvezo in dr. Krek je bil o Sloveniji med vojno povsem na tekočem. Novačanu je pa bila problematika državljanske vojne skoraj tuja. Megalomansko pošilja načrte o razširjeni Sloveniji tako Churchill kot Titu, Stalinu pa nič manj kot 20 sonetov. Ker ni pravega odmeva na njegovo delo in načrte, krivi vsevprek za njegovo težko usodo. Vsi so nepošteni, preganjalci in ovaduh, ostane pa le z vsemi takimi povezan in išče njihovo družbo! V politiki je neusmiljen do vsega hrvaškega, Srbe včasih poveljuje, včasih jim očita hegemonijo. Sovjeti so zanj samo Rusi, Slovani; ne mara Francozov. Angleže ceni kljub zaporu, načrtuje celo Slovenijo kot del imperija.

Oktober 1945 prispe Novačan v Italijo. Vključil se v krog slovenskih političnih beguncev v Rimu. J. Vidmar ga vabi domov, ženi celo preskrbi prepustnico za Trst. Sledi emigracija v Argentino, kjer pa se ne znajde. Njegov zadnji podvig je nakup kmetije v Misionesu, ki pa se konča slabo. Delo in klima sta prenaporna. Novačan zboli in se gre zdraviti v Buenos Aires. Pred smrtjo začuti, da se mora vrniti domov, ko piše ženi: „Čakro smo prodali, počasi prodamo še bajto. Nato pojdemo v Šmarjeto, jaz že napeljujem, na tujem umreti nočem.“ Na potu domov v Misiones umre od srčnega infarkta leta 1951. Njegova žena živi v Argentini še 14 let, vrne se v domovino in s seboj nese pepel svojega moža. Leta 1986 umre tudi ona, oba sta pokopana v Vojniku pri Celju.

Taka je bila usoda znamenitega Novačana, celjskega velikana po sili svojega značaja in osebnosti. Nekak simbol silnih celjskih grofov, o katerih je toliko pisal.

P. U.

PRVI KORAKI

ANEKDATE IZSELJENCEV V ARGENTINI

32.

Neka naša rojakinja se je vozila z vlakom v službo. Pred Castelarjem je precejšen ovinek. Ob neki priliki je izgubila ravnotežje in omahnila na kolena za njo sedečemu starejšemu precej obilnemu gospodu. Še preden se je zbrala in se mogla opravičiti, jo je ta prehitel in ji z ljubeznivim nasmehom dejal po špansko: „Če vam je všeč, kar obse-
dite.“

zato, ker se je nedelja, 6. septembra začela z mašo, ki jo je daroval dr. Franc Zdešar, izseljenski duhovnik iz Kölna. Po maši je bilo teološko predavanje z naslovom: „KRŠČANSTVO IN ESHATON“, s katerim je nastopil profesor na rimskem papeških univerzah Antonianum in Urbaniana, dr. Bruno Korošak.

Korošakovo predavanje je bilo predavanje optimistične teologije, ki zavrača grožnje in pesimizem. Poudaril je, da je treba prav razumeti nekatere izraze o poslednjih stvareh, ki nam dejansko ustvarjajo nepravilno mnenje (npr. vstajenje mesa, predpekel... itd.).

Taka so po Korošakovem mnenju dognanja sodobne eshatologije teologije o poslednjih stvarstnosti. Eshaton pomeni, pravi Korošak, končno ureditev. Predavatelj je skratka podal zelo zanimiva nova dognanja na tem področju, kar mu je nazadnje priznal tudi znani ljubljanski teolog in filozof dr. Anton Stres. Tudi Korošakovo mnenje o splavljenih otrocih-zarodkih in o otrocih, ki so umrli pred krstom, je bilo nadvse zanimivo. Za slednje, je dejal, da bodo nedvomno v večnem življenju — nebesih, če je mati med nosečnostjo želela svojemu otroku dobro, da ga je imela namen pošteno vzgajati; da je skratka mati kompetentna za otrokovo zveličanje ali pogubljenje. O otrocih-zarodkih, ki jih splavijo, pa je razvil teorijo, da bi jih mogli proglasiti za mučence.

To je le zelo bežen, zgolj shematičen prikaz strokovno zelo podrobnega in v svoji sporočilnosti optimističnega Korošakovega predavanja o eshatonu.

IZ ŽIVLJENJA V ARGENTINI

Po nevihti znova prihaja mirno vreme. Ne moremo reči, da je že sončno, saj se tudi ta naša južna pomlad še ni razcvetela. Kakor je dejal predsednik Alfonsín, ko se je vrnil iz vladnega letovišča v Chapadmalalu: „Za vlado je še vedno mraz.“ Delavci bi seveda lahko odgovorili, da je v njihovih žepih tudi še vedno zima. A ozirimo se sedaj nekoliko na dogodke tega tedna, ko je vlada končno bila polno zasedena, se zbrala na debato ob morju, in se pripravila na ofenzivo, ki bi trajala verjetno dve leti, to je, dokler ne bodo predsedniške volitve leta 1989.

SIN MOJ, KAJ SI MI STORIL?

V petek, 18. zvečer, potem ko je že ves narod premlel sestavo novih ministrov, in so ti vsak po svoje prisegli, je Alfonsín imel nagovor. Že v začetku se je pohvalil, da so bile to ene najčistejših volitev v argentinski zgodovini. Če izvzamemo volilno propagando, je to res, in vsa čast vladi.

Takoj za tem je priznal, da bi osebno seveda raje videl, da bi zmagali radikali. In je prinesel na dan zgodbo župana v njegovem rodnem mestu (Chascomús), ki je po izgubljenih volitvah ustavljal po cesti vse vaščane, in vsakemu posebej dejal: „Kaj si mi storil, sin moj, da me nisi volil?“

Zgodba precej jasno kaže, kako gledajo radikali na te volitve. Po dveh volilnih zmagah jim je zrastle neke vrste paternalizem. Čutili so se, v svojstvu „restavratorev demokracije“, ne le „očetje“ marveč tudi „gospodarij“ glasov večine naroda. Udarec 6. septembra je bil le prehud, da bi ga mogli mirno pogoltniti. Zato vzdihovanje.

Nimajo tudi še jasno, zakaj poraz. To je bilo razvidno iz debat v Chapadmalalu, in iz prerakanja na zasedanju veljakov stranke, ki se bo ta teden še nadaljevalo. Dvoje struj se tu opaža; ena, ki govori o porazu zaradi neuspešnega delovanja. Druga, ki trdi, da je bilo delovanje pravilno, a da vlada ni znala ljudem razložiti svojega dela in svojega napora. Očividno je predsednik sam zavzel to drugo stališče, kajti v svojem govoru je priznal, da je bila prav ta ena izmed napak radikalne vlade. „Nismo znali ljudem prav prikazati teže našega položaja.“

Vendar je resnica neke drugje. Kot se je razvedelo, je minister za gospodarstvo, Vital Sourouille na

zborovanju v Chapadmalalu priznal, da vlada ni storila vsega kar bi morala. Omenjal je zlasti potrebo večje svobodščine v gospodarskem delovanju, skrčenje državnih stroškov in privatizacijo. Kar se teh točk tiče, je pesem že tako stara, da so se je vsi naveličali. Vleče se zadnja desetletja preko vojaških in civilnih vlad. Radikali jo pojejo jasno in glasno odkar so sprožili plan Austral leta 1985, a kot ostali, doslej niso storili še nobenega konkretnega koraka v tej smeri.

SEJA OB MORJU

Se zgodovina res ponavlja? Ni naš namen odgovoriti na to vprašanje. A izgleda, da radikali izražajo določene simpatije, in ponavljajo nekatere geste. Kot se je prej omenjeni načrt Austral pričel v letovišču Cariló, ob Atlantskem oceanu, in je vlada odločilno pomagal vsaj pri volilni zmagi leta 1985, tako je sedaj predsednik Alfonsín, komaj je sestavil vlado, z vsemi ministri prebil dva dni v vladnem letovišču ob Atlantiku, južno od Mar del Plate. Chapadmalal je tako postal izhodiščna točka bodočega vladnega delovanja.

Prva predsednikova skrb je zediniti kriterije posameznih ministrov. V vladi so, kot doslej, zastopani predstavniki raznih, celo nasprotujočih si radikalnih struj. Javne so bile polemike med dosedanjim guvernerjem province Misiones (Barrios Arrechea), ki je novi minister za socialno skrbstvo, in Sourouillem. Te polemike se morajo končati, če hoče vlada vsaj nekoliko uspešno delovati. Tudi ni jasno, kako bo vozil novi notranji minister, ki ni ravno znan po svoji ponižnosti. Dejansko je bil predstavnik tistega kroga stranke, ki nikakor ne moli kesanja nad storjenim delom. Kakor je gospodarski minister priznaval, kot smo omenili, nekatere napake, tako je enigmatični Nosiiglia smatral, da je vse storjeno bilo prav storjeno.

Po prvem delu („spraševanje vesti“), je vlada v Chapadmalalu prešla na analizo bodočega delovanja. Dejansko, kot je že napovedal predsednik v svojem govoru, ne bo nikakih sprememb na gospodarskem polju. Še naprej bodo izvajali načrt, ki ima že blagoslov Mednarodnega denarnega fonda (od tam je prišla nova pohvala ministru Sourouille), a na socialnem področju bodo skušali nekoliko razmahniti delo. Pred-

aklit. Predavatelj meni, da smo se v zadnjem času izkazali, ker po svetu pišejo, da je čez Slovenijo zavel veter svobode, po Jugoslaviji pa pišejo o slovenskem sindromu. Sindrom pa je stičišče znakov. Ali bo to stičišče zadržanost Slovencev?

Poziv, ki ga je dr. Capuder ob koncu naslovil na „Drago 87“, se je glasil: „Prišel bo čas! Postanimo dajalci življenja! Tu skozi pelje pot v Kanaan, veselo mesto!“

Ob koncu je prof. Lojze Peterle, v imenu izdajateljev revije 2000, prebral „Peticijo društva izdajateljev revije 2000“, ki so jo naslovili slovenskim škofom, in s katero zahtevajo udeleženci „Drage 87“ samostojno slovensko škofovsko konferenco, neodvisno od jugoslovanske.

Še eno zgodovinsko dejanje „Drage“, torej.

Družabnost med starimi znanci „Drage“ se je proti večeru preselila na dvorišče Finžgarjevega doma. Veliko pa je bilo letos zlasti udeležencev z vzhodne strani meje, ki jo človek od Finžgarjevega doma peš doseže v pol ure. Samo pol ure peš hoje je ločilo od osrednje Slovenije, nas, ki smo od nje že dobra štiri desetletja ločeni. Zato pa so prišli rojaki od tam, k nam, v „Drago“, kjer smo povezani vsi tisti, ki nam je sovraštvo tuje.

„Draga“ — slovenski parlament! Parlament naroda, razseljenega po vseh kontinentih. Čez dvesto „poslancev“ je štel letos ta parlament, od tega čez petdeset iz osrednje Slovenije.

Srečamo se spet ob letu na „Dragi 88“! Gorica, 8. septembra 1987

Tone Mizerit

sednik je tudi omenil pospešeno reaktivacijo. Težko jo je razumeti, dokler je bolj uspešno nalagati denar v bančne račune, ali pa kupovati državne bone, kot pa riskirati kapital v proizvodnji.

Jasno je tudi, da novi delavski minister Tonelli ne bo vodil boja proti gospodarskemu ministru. Dokler je delavske posle vodil peronistični minister Alderete, so bili ti spopadi vsakdanji kruh. Treba je priznati, da je sedaj Alfonsín rešen vsaj tega problema. Na vzgojnem področju ni pričakovati kaj več novosti. Omenimo, da je del vzgoje v državnih rokah, del pa v provincijskih. Pazljivo bo treba slediti (kot pouk za bodočnost), kaj bodo delali vzgojni ministri novih peronističnih vlad. Radikali se tudi tega zavedajo, in bodo po svoje poudarjali snov vzgoje in kulture.

BOJ SE PRIČENJA

Edina tekma, ki jo bomo sedaj vodili bo: kdo bo bolje vladal. Tako je zatrdil predsednik. In res je to. Tako radikali kot peronisti so spoznali, da nimajo v zakupu glasov. Vsak bo torej skušal pokazati, da je boljši upravnik, kot so drugi. V tej zadevi je peronizem te dni postopal izredno previdno. Njihova notranja reorganizacija je potekala čudovito mirno. Imajo že vse pripravljeno za spremembo državnega vodstva stranke, in celoten razvoj poteka brez večjih preprirov.

Po drugi strani se pripravljajo na delo v parlamentu. Zahtevajo zase mesto predsednika poslanske zbornice. Ta naj bi bil bivši predsedniški kandidat Luder. Naj jim uspe ali ne, radikali so spoznali, da je zadeva ustavne spremembe nadvse kočljiva. Zato je Alfonsín tudi napovedal, da tega zakonskega osnutka ne bo poslal v kongres. Le pospeševal bo, da bi parlament sam sprožil to zadevo, in jo večinsko potrdil.

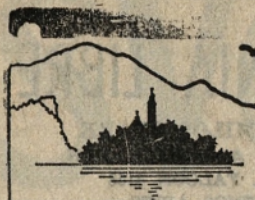
Boj bo potekal tudi na zunanem področju. V tem imajo radikali prednost. Njihov zunanji ugled je izredno velik, medtem ko so peronisti zelo na slabem glasu. Zato bo te dni zmagoviti izvoljeni guverner Antonio Cafiero pohitel v Evropo, da bo tam razložil, kako da so sedaj peronisti pridni fantje, da se jih ni treba bati, in kako te vladne spremembe pravzaprav pomagajo utrditi argentinke demokracije, kar je po svoje res.

Je pa v vsem tem ena kočljiva točka. Alfonsín je pretekli ponedeljek izjavil, da je potrebno priti do soglasja s peronizmom in tudi s CGT. Po spremembi delavskega ministra je vodja Ubaldini znova pridobil na moči. Pravoverni stara peronistična garda je bila tako rekoč, skupaj z radikali, poražena. Težko pa bo priti do skupnih točk s CGT, dokler ne bo vsaj nekoliko rešeno vprašanje plač in delavske zakonodaje, ki se je zataknila v senatu. Kar se peronistov tiče, so ti jasno pokazali, da ne bodo bojkotirali dela vlade, nočejo pa z radikali nič skupnega. Dobro vedo, da bodo prihodnja leta težka, in nočejo nositi krivde skupaj z vlado. Vedo, da bodo leta 1989 lahko radikalom predložili nov račun za vladno delovanje. In v tem računu se bo igrala usoda bodočega predsedništva.

La „perestroika“ y la prensa soviética

El antidoto

Yegor Ligačev, secretario del Comité Central, es considerado como el número 2 del Kremlin. No se opone a la „perestroika“, pero se esfuerza por destacar las virtudes de la continuidad, como por ejemplo con ocasión de una emisión por radio y televisión el 23 de marzo del corriente año „año del triunfo del sistema socialista“. Algunos observadores occidentales barruntan la posibilidad de enfrentamientos entre este hombre y Mihail Gorbachov. En realidad, el alcance de la política de la „glasnost“ rebasa ampliamente las relaciones de fuerzas personales. En la práctica, cabe prever que habrá arreglos y adaptaciones de ambas partes. Lógicamente, el sistema soviético debería dar al traste con la „glasnost“, o viceversa.

NOVICE IZ SLOVENIJE

MURSKA SOBOTA — Hudo neurje je zajelo velik del Goriškega in popolnoma potoklo pridelke na 14.500 ha, na skoraj 6.500 ha pa v različnem porporcu, ki se je razprzel med 20 in 80 odstotkov pridelka. V tega so vštete tako njive s pozno pšenico in s koruzo kot s sadnimi nasadi in vinogradi. Okoli dvesto hiš je ostalo brez strehe, padla drevesa pa so pometla z električnimi in telefonskimi napeljavami. Oblack, velik 814 kv. km. in poln ledene zrnja je pregazil pas, širok med 12 in 20 km. od Avstrije proti vzhodu do meje z Madžarsko. Na žalost je vsa protitočna obramba, ki ima radarsko središče na Lisci popolnoma odpovedala, tako da z obrambo ni bilo nič.

VELENJE — Teden kitare je poletni tečaj, na katerem se izpopolnjujejo mladi slovenski kitaristi, pa tudi nekateri iz ostale Jugoslavije in Evrope. Na zaključnem koncertu je bilo petnajst solističnih in skupnih točk s programom, ki je obsegal baročno, klasično, romantično in tudi sodobno glasbo.

MARIBOR — Šest pristaniških žerjavov bo postavila Metalna v tajskih pristaniških; vredni so 12 milijonov dolarjev. Tajska bo plačala te žerjave s svojimi domačimi izdelki.

LJUBLJANA — Izvoz v prvem polletju 1987 je v Sloveniji zrasel za 13,4 odstotkov v primeri z izvozom v enakem lanskem obdobju. Celoten jugoslovanski izvoz pa je zrasel za 5,8 odstotka.

SLOVENSKA BISTRICA — Iz Pohorja bodo pripeljali pitno vodo do več naselij Slovenske Bistrice, v katerih je je ob vsaki suši hitro zmanjkalo. Zanjete je v Oslju in ima dva zbiralnika, vse omrežje pa ima 18 km.

LJUBLJANA — Živiljski stroški so se v mesecu juliju podražili za 6,1%, medtem ko so v zadnjih dvanajstih mesecih porasli za 105,5%.

LJUBLJANA — Mlečni izdelki so se na trgovinskih policah podražili za 20 odstotkov od 1. avgusta dalje. Mleko je sicer ostalo na isti ceni. Podražitev je bila potrebna, ker morajo mlekarne pokrivati razliko med proizvodnjo center za liter mleka (195 din) in zaščito ceno (127,50 din). (en dolar — 762 din.)

LJUBLJANA — S steklini sta okuženi dve občini iz ljubljanske okolice: Bežigrad in Moste. V obeh so našli stekli lisici, zato so priredili akcijo ter pospravili pse in mačke, ki so kakorkoli prišli v stik z lisicami ali bili brez

lastnikov. Območje velja za okuženo tri mesece, od dneva, ko so ugotovili steklino pri divjadi ali domači živali.

LOŽ — Veliko izvoza je doseglo v prvi polovici leta podjetje Kovinoplastika: za 3,5 milijona dolarjev je odšlo v ZDA, Saudijevo Arabijo, Dansko, Italijo, pa še na klirinški trg. Od različnih produktov so se najbolj obnesli nerjaveči pomivalniki in okovje, različno orodje in plastični izdelki. Rezultate bi lahko še bolj izboljšali, če bi se zvezni predpisi ne menjavali tako hitro, pa tudi če bi ne imeli problemov z dobavo posebnih jekel, nerjavečih pločevin in plastičnih mas.

NOVO MESTO — 121.000 parov čevljev je v prvih šestih mesecih odšlo na tuje iz novomeške tovarne obutve. Vsa letošnja produkcija bo verjetno dosegla 800.000 parov čevljev in športnih copat. Poleg tovarne obutve so tudi druge tovarne, ki so imele uspeh pri izvozu, tako iz Dolenjske kot iz Bele tovarne, ki so imele uspeh pri izvozu, tako iz Dolenjske kot iz Bele krajine. Predvsem so se izkazali Industrija motornih vozil, Krka, Belt in Iskra.

UMRLI SO OD 4. do 11. avgusta 87:

LJUBLJANA — Valentin Vrečar (srebrnomašnik), 51; Ivanka Sotlar roj. Tanko; univ. prof. Jože Levstik; Roza Godnič; Ivan Gramc, 53; Marija Vertačnik roj. Čebulj, 82; Josip Likob, 91; Boža ogošek roj. Jakulin; Stanislav Rjavec; Marija Velepč roj. Čelešnik; Ciril Henigman; Ivanka Vrhovec roj. Jamnikar; dr. Dušan Krečič; Marija Berdajs; inž. Stane Jerman; Marija Belin roj. Magister, 86; Tine Karu; Ana Simonič; Primož Verbanc; Mira Arbi roj. Sernel; Vinko Nučič st.; Anica Grom roj. Winkler, 60; Rafko Dornik dr. Jože Petrič; Jože Dermota; Anton Kanc; Tone Zupančič; Marjan Vesenjak;

RAZNI KRAJI — France Gruden, Maribor; Franc Peternej, Leskova; Edo Koren, Celje; Angela Seručnik roj. Plahutnik, Zagorje; Enco Kocjančič, Izola; Alojz Frumen, Litija; Amalija Tavčar roj. Adam, Slavina; Adela Šuligoj, Trst; Franc Oevirk, Celje; Anton Lindič, Gabrijele; Marija Mur roj. Kelhar, Griže; Franc Kurnik, Tržič; Ivana Polkukar, Bled; Anton Zakšek, Krško; Edvard Korošec, Celje; Bogdan Nemec, Orehovlje; Jože Kozmus st., Sevnica; Edvard Klarar, 86, Radeče;

KONCERTA

V petek, 2. oktobra, ob 17.30 v Salón Dorado, Teatro Colón, bo v sklopu koncerta zmagovalcev natečaja Luciano Pavarotti nastopal basist Janez Vasle.

2. oktobra ob 21 v Auditorio Belgrano bo pela solistka Bernarda Fink dve Bachovi kantati.

SLOVENCI V ARGENTINI

Osebnosti

Rojstvo: V družini dr. Mihe Starihe in ge. Jelice roj. Fajdiga iz Castelarja se je 18. septembra rodila hčerka, ki bo pri krstu dobila ime Sonja Irena. Srečnim staršem naše čestitke!

Krst: V slovenski cerkvi Marije Pomagaj je bil krščen Ramiro José Brandán, sin Omarja Alberta in ge. Pavle roj. Korošec. Botrovala sta ga. Marija Kristina Spajič por. Ochoa in Oscar Ricardo Ochoa. Krstil je dr. Jure Rode. Srečnim staršem čestitamo!

Smrt: Umrla je v Buenos Airesu ga. Anica Bruno roj. Kralj. Naj počiva v miru!

BUENOS AIRES

POČASTITEV SPOMINA NA GENERALA LEONA RUPNIKA IN UPRAVNIKA DR. LOVRA HACINA

Tudi letos so se slovenski protikomunistični borci zbrali dne 6. septembra v Slovenski hiši v Buenos Airesu, da počastijo spomin dveh velikih mož: generala Leona Rupnika in upravnika dr. Lovra Hacina

OBVESTILA

SOBOTA, 26. septembra:

Redni pouk Slov. srednješolskega tečaja v Slovenski hiši ob 15. uri.

Proslava šolskih otrok na čast božjemu služabniku Antonu M. Slomšku dopoldne v Slovenski hiši. Začetek ob 9. uri.

NEDELJA, 27. septembra:

Mladinski dan v Slovenski vasi.

SOBOTA, 3. oktobra:

Redni pouk Slov. srednješolskega tečaja v Slovenski hiši ob 15. uri.

NEDELJA, 4. oktobra:

11. obletnica pri Svetogorski Mariji v Villa Devoto.

Tradicionalna velika tombola Slovenskega doma v San Martinu.

NEDELJA, 11. oktobra:

31. obletnica v Našem domu v San Justu.

PONEDELJEK, 12. oktobra:

Celodnevno srečanje javnih delavcev na Slovenski pristavi. Pričetek ob 9. uri s sv. mašo. Do 30. septembra so potrebne prijave za kosilo na tel. 69-9503 ali 628-5234.

SOBOTA, 17. oktobra:

Redni pouk Slov. srednješolskega tečaja v Slovenski hiši ob 15. uri.

Proslava misijske nedelje v Slovenski hiši.

SOBOTA, 24. oktobra:

Redni pouk Slov. srednješolskega tečaja v Slovenski hiši ob 15. uri.

SOBOTA, 31. oktobra:

Proslava Narodnega praznika 29. oktobra in dneva slovenske zastave v Slovenski hiši.

Vztrajnost odpora že kar preseneča, če se seveda ne bi zavedali, kako negativne posledice prinaša tako brezvoljno obnašanje.

Kot je dejal Marko Pogačnik, sekretar Slovenske izseljenske matice, je v svetu od petsto do šeststo tisoč slovenskih izseljencev oziroma njihovih potomcev, ko pa zahtevamo nekaj učiteljev, je uresničitev čista utopija. Podobno je z učeniki, ki jih nismo uspeli napisati v vseh teh letih in ker jih pač ni na voljo, se izseljenci poslužujejo knjig, ki so bile natiskane še pred vojno. Seveda so se bolj organizirali pripadniki sovražne emigracije, ki pa imajo slovenske učbenike in z njimi uspešno „poučujejo“ naše ljudi na tujem. Menda je zdaj že toliko zamujenega, da bi tudi v primeru hude kulturne ekspanzije, imeli izjemne težave s tamkajšnjimi duhovniki, nunami, emigracijo, pa najbrže tudi z izseljenci, ki so se ustaljenih oblik učenja jezika in še česa dodobra navadili.

Kljub temu puške ne bi smeli vreči v koruzo. Na Slovenski izseljenski matici so vztrajni in zatrjujejo, da bodo tej anemičnosti naredili konec. Predlagajo kopico rešitev, med drugim uvajanje zimske šole slovenskega jezika v Sloveniji za slušatelje iz Avstralije in Južne Amerike, redno letno zagotavljanje denarja za vsaj tri učitelje med izseljenci ter zagotavljanje ustreznih učbenikov, ki bodo sprejemljivi za države imigracije in za izseljenca. Gre za ponovno oživljanje koristnih pobud in lepo bi bilo, da bi se te že končno spremenile v dejanja.

Nada Mavrič

ob 41-letnici njune nasilne smrti. Že dolga leta je prva nedelja v septembru spominski dan slovenskih protikomunističnih borcev, članov Društva slovenskih protikomunističnih borcev (Vestnik) in članov Društva protikomunističnih borcev Tabor, da skupno pri spominski sv. maši pomolijo za večni pokoj obeh pokojnikov in prisostvujejo spominske-mu govoru. Vsako leto pripravi to spominsko proslavo ena izmed obeh borčevskih organizacij. Letošnjo je pripravilo DSPB (Vestnik).

Spominsko sv. mašo je daroval delegat dr. Alojzij Starc. Med mašo smo se spomnili obeh mož in njunih sodelavcev, ki so darovali življenje na oltar domovine iz svojega slovenskega in krščanskega prepričanja. Po sv. maši sta starejšini obeh borčevskih organizacij lic. Ivan Korošec in Slavko Urbančič položila šopek rdečih nageljnov pred spomenik junakov. Delegat dr. Starc pa je opravil molitve za rajne.

Nato je spregovoril domobranski častnik Dušan Sušteršič ter je v svojem globokem govoru poudaril dolžnost nas vseh preživelih borcev, da povsod, bodi prilično ali neprilčno, pričujemo resnico, kajti samo ta nas bo osvobodila.

Po končanem govoru so navzoči krepko zapeli domobranksko himno „Oče, mati, bratje in sestre“.

MENDOZA

PROSLAVA KRONANJA MARIJE POMAGAJ

6. septembra smo se mendoški Slovenci pridružili rojakom v domovini, ki so romali na Brezje počastit Marijo ob 80-letnici kronanja.

Na oder sta stopili recitatorki, prof. Marija Grinčalova in Marica Mlinar. Sredi odra je bil zaslon, ker so vse petje spremljali tudi odgovarjajoči diapozitivi.

Prvi del je obsegel prikaze Marijinega poslanstva v stvarstvu. Ob opisu Marijinega brezmadežnega spočetja so pevci pod vodstvom lic. Marka Bajuka zapeli Vodopivčevu Imaculata, za angelovo oznanjenje Železnikovo Poslan je angel. Po obisku Elizabete smo počastili božje dete z Vavknovo Slava na višavi; ob višku Marijinega trpljenja pod križem je zbor zapel Hribarjevo Mati žalostna je stala. Mariji je bila njena neomajna vera v božje sinovstvo njenega Sina potrjena z njegovim vstajenjem. Zbor je zapel Bajukovo Raduj Nebes Kraljica se. In končno je Marija doživela najodličnejšo čast, bila je ob smrti v nebo vzeta. To je spremljala Premrlova Marijino Vnebovzetje.

Drugi del pa je bil posvečen našim Brezjam. Sledila je razlaga, opis kraja, o nastanku cerkve in Marijine kapelice ter Layerjeve podobe naše Marijine Pomagaj. Obiskali smo ob slikah nešteto slovenskih Marijinih romarskih cerkva in obstrmeli ob navedbi, da je že okoli leta 1900 — torej nekako ob Marijinem kronanju na Brezjah (1907) — Marija imela na Slovenskem okoli 510 cerkva in kapel!

Poslušali smo nato opomin Pavla IV. za molitev angelovega čiščenja in rožnega venca. Zbor nam je zapel Tomčevo Rožni venec. Poslušali smo v spomin na naše majniške šmarnice Hribarjev Večerni zvon. V spomin na kronanje Marijine podobe je zbor zapel za tisto priložnost zloženo Kimovčev Odrpta so sveta nebesa.

Recitatorki sta nam v besedah prikazali romanja na Brezje in čudežno ozdravljenje, ko je leta 1938 med mašo pred oltarjem vsa ohromela v hipu ozdravela Tončka Krajnik.

V spomin smo si tudi priklicali begunstvo podobe Marije Pomagaj z Brezij v Ljubljano in na Trst. Poslušali smo, kako je pod okupacijo gorenjski frančiškanski brat skrivaj v stare odeje zavito podobo prinesel „čez nemško mejo“ v Ljubljano, kjer je ostala.

Z ganotjem smo starejši zapeli našo begunsko pesem iz taborišča Marija na tuje je šla.

Po sklepnih besedah smo zapeli skupaj Premrlova Marija Pomagaj, ostani med nami.

Pevski nastop ob tej prireditvi pa je bil tudi zadnji, ki ga je vodil di-

rigent lic. Marko Bajuk. Odšel je namreč najprej na samostojen koncert pri Slovenski kulturni akciji v Buenos Aires, nato pa sledeč svoji pevski karieri v Ljubljani, kjer je bil povabljen za morebitno namestitev v ljubljanski Operi.

Po prireditvi so mu pevci in ožji prijatelji pri pogrnenih mizah s pozdravnimi govori pripravili iskreno slovo.

Želimo mu mnogo uspeha! Zbor pa je ostal zaenkrat — brez pevovodje. Bb

MLADINSKI DAN

Zopet je leto naokoli in vsako drugo nedeljo v septembru pride znova na vrsto naš Mladinski dan, letos že 26.

Hoteli smo pričeti naš dan, povezani med seboj in z našim skupnim nebeškim Očetom v sanhuški stolnici pri sveti maši, katero je daroval Tone Bidovec. Lepo število narodnih nož z zastavami je povečalo slovesnost v cerkvi. Na koru je navdušeno pel Mladinski povski zbor pod vodstvom Andreja Selana. Priporočili smo se Vsemogočnemu, saj smo vedeli, da nas čaka težko obenem pa osrečujoče delo na športnem, kulturnem in družabnem polju.

Vreme nam je bilo izredno naklonjeno. Krasen sončen dan je privabil športnike iz vseh Domov, pa tudi publiko ter navijače na dvorišče Našega doma, kjer so se ves dan odigravale tekme v odbojki. Pokal so dobila dekleta iz Slomškovega doma ter fantje iz Našega doma.

Skrbne gospe so nam velikodušno pripravile kosilo, na katerega so bili povabljeni tudi gostje poleg številne mladine.

Kljub zamudi se je izplačalo pričakati program. Prostor za nastop je bil lepo okrašen, v sredini je bila 5 metrov visoka ukrivljena plošča in na njej osvetljen grb ZDRUŽENI V BODOČI ROD. Ob strani pa drogovala z argentinsko in slovensko zastavo, kateri sta dvignila krajevna predstavnica deklishe organizacije Magda Zupanc in predstavnik krajevne fantovske zveze Karel Groznik ob petju obeh himen. Nato je spregovorila predsednica o pomenu truda in dela za organizacijo in slovensko skupnost. Spomnila nas je na nalogo, ki jo imamo — sicer ne lahko — za ohranjanje Slovenije v svetu, in na poslanstvo, da to, kar smo prejeli, obogatimo in posredujemo mlajšim. Zato vsi skupaj pogumno naprej pripravljeni na naloge, ki so nam zaupane.

Za tem je pozdravil predsednik zveznega odbora Dominik Oblak navzoče ter poudaril obisk prirediteljev večjih ali bližnjih Domov, še bolj potrebna pa je pozornost nas vseh na prireditvah manjših Domov.

Pred zbrano občinstvo so prikovalke deklice in z lepimi akrobacijami žele odobravanje. Bogatemu programu, pri katerem so nastopili zajeli večji del mladine Našega doma, sta se pridružili plesalki v klasičnem in „zapateo americano“ plesom. Naši najmlajši so bili tudi navzoči. Korajžno so na kotalkah pokazali koračnico in nas zelo razveselili. Za tem so mladi strumno pokazali telovadno disciplino-shemo ob spremljavi moderne glasbe in želi priznanje. Prisrčen je bil tudi nastop mladenk s trakovi. Gibi in te nežne figure so bile primerno izražanje njihovi starosti. „Carnavalito“, ta argentinski narodni ples so se naučili naši naraščajniki in naraščajnice, ki so nas v lepih oblačilih in živahnih barvah popeljali za hip v severno argentinsko pokrajino. Dekleta v sivih oblekah z rdečimi pentljami so nastopile z ljubko vajo in pri gledalcih žele uspeh. Dekleta in fantje v narodni noši so končno ob poskočni polki razigrano zaplesali dobro pripravljeno točko in bili deležni aplavza. Vsi nastopajoči so se s šopki nageljčkov zahvalili svojim vaditeljem in profesorjem za njihov trud pri pripravi tega krasnega programa.

Tako kot sta nas ob začetku nastopov napovedovalca popeljala v svet gibčnosti, sproščenosti in razigranosti, sta nas sedaj povabila v gornjo dvorano, kjer smo se zavrteli ob zvokih Zlate zvezde.

Mladina iz San Justa

Imeli smo prav!

Večkrat je bilo omenjeno v našem listu, kakor tudi v drugih izseljenskih časopisih, kako je Slovenska izseljenska matica pravzaprav le podaljšana roka režima; da ji v resnici ne gre za dobro izseljencev, ampak le za molžo bogatih Slovencev v tujini in napeljevanje vode na komunistični mlin.

Ravno v prejšnji številki smo objavili del govora v Torontu na Slovenskem dnevu, v katerem dr. Ciril Žebot analizira to delovanje SIM.

Danes pa lahko objavimo članek, ki je izšel v Ljubljanskem dnevniku dne 3. julija tega leta, v katerem je

Kako malo nam je mar ohranjanje jezika med slovenskimi izseljenci

Emigracija in Cerkev — edina učiteljca?

LJUBLJANA, 3. — Če bi ocenjevali skrb matičnega naroda za ohranjanje slovenskega jezika med našimi izseljenci po svetu, potem bi zagotovo zaslužili negativno oceno. Naredili nismo, tako vsaj zatrjujejo poznavalci razmer, skorajda ničesar, torej smo naše ljudi domala prepustili cerkvi in politični emigraciji. Resda se učijo slovenskega jezika, a ohranjajo kulturo po učiteljevi meri, prav tako je očitno vcepljanje mržnje do socialistične ureditve v matični domovini.

Kako dolgo bomo še nemi opazovalci, kako dolgo bodo pristojni pri nas mižali na obe očesi in parolarsko odgovarjali, da v tem zaostrenem po-

ložaju za to pač ni denarnja. A ga ni bilo tudi pred leti, ko sta se nam, v primerjavi z današnjo situacijo, še cedila med in mleko. Na nedavnem sestanku komisije za manjšinska in izseljenska vprašanja pri predsedstvu republiške konference SZDL je bilo slišati tudi besede o namernih odporih, ki imajo neko ozadje, o tako imenovani politični patologiji, ko so že kdaj na socialistični zvezi s tem v zvezi sprejeli sklepe, a jih nihče do današnjega dne ni niti poskušal uresničiti. Izobraževalna skupnost te obveznosti ni niti sprejela v svoj program, češ da gre za tujce, komite za vzgojo in izobraževanje je ubral podobno pot.

MALI OGLASI

ZA DOM

REDECORA — celotna oprema stanovanj: blago za naslanjače, odeje, zavese, tapete, preproge — Bolívar 224, Ramos Mejía, T. E. 654-0352.

Garden Pools — konstrukcije bazenov - filtri - avtomatično zalivanje - Andrej Marolt, Martínez de Hoz 110, San Miguel, T. E. 664-1656.

SANITARNE NAPRAVE

Sanitarne in plinske naprave — privatne - trgovske - industrijske - odobritev načrtov. Andrej Marolt, Avellaneda 216, San Miguel, T. E. 664-1656.

LJUBITELJI PLANIN

Kupite Ex librise: S tem omogočite natis knjige dr. Vojka Arka — Shaihueque. Naročila v upravi lista.

ADVOKATI

dr. Vital Asić — odvetnik; ponedeljek, sredo, petek od 17. do 19., Don Bosco 168 — San Isidro; T. E. 743-5985.

dr. Franc Knaps — vsakovrstne civilne, delavske in trgovske zadeve v Capitalu in Pcia. Bs. As. — Tucumán 1455, 9. nadst. E. - Tel. 45-0320 — poned., torek, četrtek od 16 do 20.

ARHITEKTI

arh. Marija Barec — Belgrano 123 - 17. nad. "5" - R. Mejía - Tel. 654-2461; poned., sredo, petek od 17 do 19.

arh. Jure Vombergar — Načrti za gradnje stanovanjskih hiš, industrijskih in trgovskih stavb. — Av. Gaona 2776 - 1706 Haedo T. E. 659-1413.

KNJIGARNA

Knjigarna SEME vam nudi vezavo knjig in revij, npr. DZ, Ognjišča ter raznih fasciklov. — Av. de Mayo 2414 - Ramos Mejía - T. E. 651-1242.

TRGOVINA

Delikatessa Franc Vester — Gana 119 - Capital - (1. kvadrant severno od postaje Liniers).

Alpe Hogar — Stane Mehle — vse za vaš dom - L. Vernet 4225 - 1826 Rem, de Escalada - T. E. 248-4021.

GOSPODARSTVO

Zavarovanja M. in H. Loboda — Sarmiento 385, 1. nadst., pis. 10 - Buenos Aires - od 11 do 18.30 - T. E. 312-2127.

Kreditna zadruga SLOGA — Bm. Mitre 97, 1704 Ramos Mejía - T. E. 658-6574, 654-6438. Od poned. do petka od 14. do 19. ure.

SLOGA — PODRUŽNICA SAN MARTIN — Slovenski dom - Córdoba 129 Tel. 755-1266 - Uraduje ob torkih od 18. do 20. ure in ob nedeljah od 10. do 11. ure. (g. Stanko Oberžan).

SLOGA — PODRUŽNICA SLOVENSKA VAS — Hladnikov dom - Msgr. J. Hladnik in Hernandarias - Uraduje ob sredah od 19. do 21. ure in ob nedeljah od 10.30 do 12.30 (g. Marija Gorše).

SLOGA — PODRUŽNICA CASTELAR Slovenska Pristava - Monte 1851 - Uraduje ob četrkih od 20. do 22. ure in ob nedeljah od 10.30 do 12.30 (g. Nande Češarek).

Mutual SLOGA — Bm. Mitre 97, 1704 Ramos Mejía - T. E. 658-6574, 654-6438. Od ponedeljka do petka od 14. do 19. ure.

SLOGA — PODRUŽNICA SAN JUSTO Naš dom (pisarna) H. Irigoyen 2756 Tel. 651-1760 - Uraduje ob torkih od 18. do 20. ure in ob nedeljah od 9.30 do 11.30 (g. Julka Moder).

NAŠ ZGODOVINSKI MUZEJ

Nekateri naši rojaki menijo, da je misel na muzej prišla kasno, a res, da je prišla ravno ob pravem času — kajti: IZBIRO SMO OPRAVILI SAMI. Malenkosti, ki smo jih hranili iz prvih začetkov naše zdom-

36. Mladinski dan

SLOVENSKA VAS

27. SEPTEMBRA 1987

10.00 Pričetek tekmovanj

12.30 Skupno kosilo

17.30 Kulturni program

Prosta zabava ob zvokih "ZLATE ZVEZDE"

SLOVENSKI DOM V SAN MARTINU

vabi vse rojake

4. OKTOBRA OB 15.30 URL

na tradicionalno vele

TOMBOLO

1. tombola: Najmodernejši barvni TELEVIZOR PHILIPS 20" TREND 3' CONTROL REMOTO vreden 2.000 avstralov
 2. tombola: Elektronski aparat ATARI
 3. tombola: Športno kolo Olympia
- in še 250 drugih dobitkov.

NAŠ DOM

SAN JUSTO

V NEDELJO, 11. OKTOBRA 1987

31. obletnica

Na sporedu tudi igra: Deseti brat

MODERNI PULOVERJI

Jopice, čombe in puloverji tudi za šolo. Vse iz najboljše volne, direktno iz tovarne Textiles Kosančič S. A.

SEDAJ

še v novem lokalu, v centru mesta Ramos Mejía - B. Mitre 99 v poslopju zadruga SLOGA.

Prav tako v Capitalu: R. Falcón 2624 - Flores; v San Justo: H. Yrigoyen 2510.

SOLIDNE CENE; na KARTO SLOGA 5% POPUSTA.

ske poti, smo zmetali v koš — škoda, ker tudi tiste zametane so imele svojo vrednost — toda ohranjene prekašajo prve in tako bo —, če bomo te darovali za muzej, ta pridobil na vrednosti. (Morda hraniš gobo za krpanje nogavic... morda šilo, s katerim si prebadal rob kovčka za na pot čez morje...)

Poiščite, dragi rojaki, drobtinice lastne preteklosti. Za naš skupni muzej bodo dragocen spomin. (Nekateri so že obljubili — nekateri so, po domače rečeno: preleni). Vrata Rožmanovega doma so vedno na stečaj odprta, da pustiš del samega sebe — poznim rodovom in domovini bo vsaka malenkost zgovorna prisotnost svobodnega Slovenca na tujem...

Te vabi upravitelj

KARTA SLOGA

Nov, praktičen in izredno koristen sistem v službi članov. Lepe socialne podpore, hitra osebna posojila, uporaba letovišča... Preprosto. Hitro. Ugodno.

DELO DOBI

V bližini Cañuelas je na razpolago mesto oskrbnika manjšega letovišča — „casa quinta“.

Na razpolago stanovanje za zakonski par. Plača in ostali pogoji po dogovoru.

Ponudbe v pisarni Mutual SLOGA

B. Mitre 97, Ramos Mejía

ESLOVENIA LIBRE

Fundador: MILOŠ STARE
REDACCION Y ADMINISTRACION:
RAMON L. FALCON 4158
1407 BUENOS AIRES
ARGENTINA

Teléfono: 69-9503

Glavni urednik:
Tine Debeljak ml.

Uredniški odbor:

dr. Tine Debeljak, Tone Mizerit,
dr. Katica Cukjati, Gregor Batagelj

Correo Argentino Central (B)	FRANQUEO PAGADO Concesión Nº 5775
	TARIFA REDUCIDA Concesión Nº 3824
Registro Nacional de la Propiedad Intelectual Nº 20.446	

Naročnina Svobodne Slovenije za l. 1987: Za Argentino A \$85; pri pošiljanju po pošti A 100; Združ. države in Kanada pri pošiljanju z letalsko pošto 60 USA dol.; obmejne države Argentine 53 USA dol.; Evropa 65 USA dol.; Avstralija, Afrika, Azija 70 USA dol.; ZDA, Kanada in Evropa za pošiljanje z navadno pošto 45 USA dol.
TALLERES GRAFICOS "VILCO" S.R.L. ESTADOS UNIDOS 425, 1101 - BUENOS AIRES - T. E. 362-7215

Darujte v tiskovni sklad!

11. OBLETNICA

PRI SVETOGORSKI MARIJI

(cerkev sv. Rafaela)

José Pedro Varela 5272

v nedeljo, 4. oktobra

Ob 16. pete litanje,
nato sv. maša in med njo
sveto maziljenje.

Maševal bo delegat dr. Alojzij
Starc.

Po maši družabno srečanje
v župnijski dvorani.

Vsi primorski rojaki toplo vabljeni!

14. septembra je, star 53 let, odšel nenadoma po plačilo h Gospodu naš dragi

Metod Mavrič

Pokopali smo ga naslednji dan na pokopališču v San Martinu.

Zahvaljujemo se vsem, ki so ga kropili, zanj molili in ki so prisostvovali pogrebni maši; posebno še dr. Alojziju Starcu, Ladislavu Lenčku CM, Jožetu Bokaliču CM, Franciju Cukjati in Marku Cukjati CM za somaševanje s pokojnikovim bratom Markom.

Žalujoči:

žena Marijeta,
otroci Miloš, Marko, Pavel, Stanko,
Dani, Adrijan, Gabrijel, Franci,
Marjanca, Aleksander in
Monika;
sestra Rožka,
brata Marko in Jože,
svaka Božo in Branko Šabič

Marko Kremžar

Slovenci pred ustavnimi spremembami

Grabner se tudi ne boji, „da bi med svobodnimi narodi ne moglo delovati enotno tržišče in svoboden pretok informacij in idej.“ Popolnoma prav ima, ko trdi, da bi se s tem „krepi la medsebojna povezanost... pa tudi solidarnost in pametna gospodarska pomoč.“

Vendar... osnovnega vprašanja, ki se suče okoli vloge partije v taki resnično demokratski družbi, se predavatelj previdno ni lotil.

Manj tvegano je področje tehnologije, kjer poudari Grabner važno dejstvo, da je kompjuterizacija „močna sila decentralizacije“ in da smemo predvidevati, da se bo tedaj „konflikt s centralističnim pisarniškim aparatom še bolj zaostрил.“

Nato opozori na potrebo po narodnem programu in meni, da „narod, ki nima svojega programa, ni močje sestavljati ustave“.

Dvomljivce, ki menijo, da je narodnost nekaj preživelega (pa naj si gre za Stalina, Kardelja ali Pirjevca), zavrača prepričan, da je „narod trajen družbeni organizem“, ki se bo v „informacijski družbi prihodnosti še okrepil.“

„Bolj ko bo planet enoten in povezan, trdnější bodo narodi in svobodnejši bodo ljudje,“ lepo povzema

Boris Grabner svoj pogled tudi na slovensko bodočnost.

Boris A. Novak

O predlogu ustavnih sprememb

Tudi Novak pričenja svojo razpravo tako, da omenja „mučne okoliščine, v katerih poteka“. V mislih ima 57. številko Nove revije, „kjer skupina teoretikov poskuša... osvetliti nekatere... vidike narodnostnega vprašanja ter premisliti nekatere probleme zgodovine, sedanjega položaja in perspektiv slovenskega naroda.“

Ne glede na „teze avtorjev Prispevkov za slovenski nacionalni program“, zagovarja Novak pravico „Nove revije“, da objavlja kritična razmišljanja. „Demokratska družba“, pravi, „mora omogočiti intelektualcem pravico do mišljenja, pravica do mišljenja pa vselej temelji na pravici do drugačnega, različnega mišljenja.“ Bržkone avtor pri tem ni mislil, da imajo v demokratski družbi le intelektualci pravico do mišljenja, razen če vzamemo, da je vsak, ki razmišlja, do neke mere intelektualec.

Nato opozarja predavatelj na dva nasprotujoča si pojavi ob izidu omenjene revije. Dejstvo, da ta ni bi-

(8) la prepovedana ter da odgovorni uredniki niso sodno preganjani, „kajže na določeno stopnjo demokratizacije in politične zrelosti“. Prav v nasprotno smer pa kaže „divja politična gonja po javnih medijih, ki je povzročila veliko politično škodo v tem smislu, da je... prestrašila javnost pred posledicami svobodnega mišljenja.“ Gre tedaj za protislovno situacijo, „da politiki po eni strani pozivajo javnost k svobodni in kritični razpravi o ustavnih spremembah, v isti sapi pa poskušajo kritičnega mišljenja zavračajo kot nesprejemljive, češ, da se o nekaterih stvareh ne sme razpravljati...“

Ker to „ne velja le za Novo revijo, temveč tudi za razna alternativna gibanja, pobudo za uvedbo civilnega vojaškega roka itd.“, ni čudno, da meni Novak, da ne vlada „nič kaj vzpodbudno vzdušje za javno razpravo o ustavnih spremembah!“

Kar se pa ustave same tiče, je predavatelj prepričan, da „če se že odločamo za novo ustavo, bi ta morala razširiti prostor svobode, namesto, da ga zožuje...“ Paradoks dosedanje ustavne prakse pa je na primer v tem, „da ustava sicer dopušča pravico slehernega naroda do samoodločbe in odcepitve, vendar človek, ki javno razpravlja o vprašanju samoodločbe in odcepitve, tvega, da ga zapro...“

Nadalje ugotavlja Novak, da „obstaja tudi protislovje med z ustavo določeno vodilno nalogo Zveze komunistov in statutom ZK, ki zase

trdi, da ni več partija, ampak le še — zveza komunistov.“ S tem posveti predavatelj v meglenost, ki jo predstavlja trditev predstavnikov oblasti, da je v Jugoslaviji „nestranskar-ska“ družbena ureditev.

Kot primer „ustavne prakse“, navaja Boris Novak tudi primer štirih slovenskih vojakov, ki so bili sojeni pred vojaškim sodiščem kot pripadniki gibanja za uvedbo civilnega vojaškega roka. Pa tudi sicer, pravi, so Slovenci, ki služijo vojaški rok, izpostavljeni „šikaniranju“ in „pritiskom“.

„Sovražno protislovensko vzdušje, ki vlada po današnji Jugoslaviji, me globoko žali kot Slovenca in kot človeka,“ zaključuje predavatelj potem, ko je še enkrat poudaril, da je „zvezno poenotenje izobraževanja“, ki ga predvideva ustavni predlog, „nasilje nad organsko naravo kultur posameznih narodov.“

Janez Rotar

Znani alternativni

Predavatelj je pričel svoje izvajanje z naslednjim citatom Viktorja Hugoja: „Prihodnost pripada mnogo bolj srcem kot duhovom.“

Razložil je, da se priglasi k besedi, ker je bral pri Cirilu Ribičiču, da so „čustveno obarvani predlogi... težko temelj resnejše razprave o pravnih in resničnih dilemah.“ Ali je očitano „čustvenega pristopa“, na katero tako pogosto naletijo, opravičeno?

Janez Rotar odločno brani stališče, da je „čustvena pogojenost oz. nota... imanentna prvina celovite delujoče osebnosti, skupaj oziroma hkrati z razumsko imanenco... Oznavevati sobesednika zaradi čustvenega oziroma zavzetega osebnega odnosa do posameznih vprašanj je vnaprejšnja metodološka degradacija sobesednika mimo argumentov, lahko pa zakriva lastno čustveno neprizadetost, ki je znak neavtentičnega, celovitega odnosa.“ Ta zagovor človekove celovitosti sicer ni neposredno povezan s problemi ustave, a je za vsa razpravljanja o naši narodni problematiki velikega pomena, in to ne le doma, v marksistično pobarvanem okolju.

„Zagovarjanje zgolj razumskega — razumarskega — pristopa in izključevanje občutenjskih prvin v resnici globoko prizadeva etnične in socialne razsežnosti človekovega odzivanja, razumskega in čustvenega.“ Tako zaokroži Rotar svojo izhodiščno misel, s katero utemelji čustveno „bojazen slovenskega ljudstva“, pred nejasnimi predlogi ustavnih sprememb.

Zakaj bojazen in nezaupanje? Predvsem ker so racionalistični „konstrukti“ preteklosti (ilirizem, jugoslovenstvo vidovdanskega tipa, razredni monolitizem) „doživeli poraz.“ Pa tudi jugoslovenska izkušnja, ki ni kratkotrajna, kaže, da se „došlej ni uveljavila in obnesla kot učinkovita in demokratska, ko je izhajala iz centralističnega modela.“